

EFTERSKOLERNES VIGTIGSTE BIDRAG MOTIVATION!

Mandagmorgen

efterskolerne

Motivation er efterskolerne vigtigste bidrag til det danske uddannelsesløb

HOVEDPUNKTER:

- Efterskolerne er gode til at sikre den motivation til læring der skal til, hvis Danmark skal klare sig i den globale konkurrence.
- Efterskolerne tilbyder særlige samværsformer og et miljø med faste rammer, som unge trives godt med.
- Efterskolerne spiller en særlig rolle i at gøre udsatte unge uddannelsesparate.
- Efterskolerne bør styrke samarbejdet med det øvrige uddannelsessystem.

Uddannelse, uddannelse, uddannelse. Sådan lyder svaret igen og igen på spørgsmålet om, hvordan Danmark skal klare sig i den globale konkurrence. Den nye regering fremhæver uddannelse som et af de vigtigste satsningsområder, og trods økonomisk krise har regeringen afblæst besparelser på 141 millioner kroner på efterskolerne i forbindelse med finansloven for 2012. Det giver den unikke skoleform vind i sejlene – og et stort ansvar.

Men hvordan passer efterskolerne ind i den massive satsning på uddannelse i fremtidens velfærdsstat? I dag får ca. 4 ud af 5 unge en ungdomsuddannelse, men målsætningen er at få det tal op på 95 pct. i 2015. Skal det lykkes, er det afgørende at sikre den enkeltes motivation til at lære, siger professor Ove K. Pedersen fra Copenhagen Business School, og forfatter til ”Konkurrencestaten”, der varsler et paradigmeskifte fra den beskyttende velfærdsstat til en konkurrencestat,

der er helt anderledes brutal: ”Den demografiske udvikling og den økonomiske krise gør, at vi simpelthen ikke har råd til at tabe dele af en ungdomsårgang. Og efterskolerne er vigtige for den samlede strategi om, at så mange som muligt får en uddannelse.”

“ Den demografiske udvikling og den økonomiske krise gør, at vi simpelthen ikke har råd til at tabe dele af en ungdomsårgang. Og efterskolerne er vigtige for den samlede strategi om, at så mange som muligt får en uddannelse

Tal fra Danmarks Statistik dokumenterer, at et gennemført efterskoleophold giver et mere sikkert afsæt for en gymnasial uddannelse end

folkeskolen. Således var andelen af niende og tiende klasses elever fra folkeskolen, der startede på en gymnasial uddannelse 68 pct. i 2010, mens det tilsvarende tal for efterskolerne var 73 pct. Tiende klasse betragtes som efterskolernes særlige styrke, og tallene fra 2010 viser, at 77 pct. af de efterskoleelever, der i 2010 valgte en gymnasial ungdomsuddannelse, gjorde det efter at have afsluttet 10. klasse. Sammenlignes de elever, som har taget 10. klasse på efterskole, med de, som ikke har gået på efterskole, får efterskoleeleverne dels højere karakterer og har desuden færre frafald på deres ungdomsuddannelse end elever fra folkeskolen.

Motivation som konkurrenceparameter

Efterskolen er langt fra kun et uddannelsesprojekt. Skolerne løfter en vigtig opgave i forhold til det, der står helt centralt, hvis man som ung skal klare sig i den skærpede

konkurrence både herhjemme og internationalt: Motivation. Fremtidens arbejdskraft skal kunne tilegne sig nye kompetencer gennem hele deres arbejdsliv, og derfor er det afgørende, at de er motiverede og kender deres egne styrker og svagheder. I dag konkurrerer de unge simpelt hen på motivation, siger Noemi Katznelson, der er leder af Center for Ungdomsforskning på DPU: ”Det er blevet et konkurrenceparameter, om man er motiveret, og de unge er meget optagede af, om de selv er en af dem, der har motivationen til at få en uddannelse. De mærker de skærpede krav om at være i uddannelse – og klare sig godt. De ved godt, at de er en del af det, man kan kalde ’generation stoleleg’. Der er ikke plads til alle, og der skal løbes stærkt for at være med.”

Der er en række grunde til, at efterskolerne har gode muligheder for at skabe motivation hos de unge. Et år væk hjemmefra med andre unge og en gruppe lærere som familie sætter de unge i en helt ny kontekst, hvor venskaber spiller en anderledes rolle, fordi man er sammen om alle hverdagens gøremål. Skolefor-skerne Leo Komischke-Konnerup,

Alexander von Oettingen, Christina Hvas Andersen og Niels Buur Hansen fra University College Syddanmark står bag en stor undersøgelse af efterskolens dannelsesprojekt, hvor de blandt andet har interviewet både nuværende efterskoleelever og mennesker, der har gået på efterskole for 30 og 50 år siden. I undersøgelsen peger flere på, at de har haft stor glæde af at blive sat ind i en helt ny skolekontekst, hvor man kan eksperimentere med en ny identitet. At være væk fra mor og far og skulle have det til at fungere med en stor gruppe nye mennesker, gør på godt og ondt de unge klogere på sig selv. Og da uddannelse og kompetenceudvikling i høj grad er blevet et personligt projekt, kan de erfaringer være afgørende.

Det strukturerende, det undervisende og det vejledende samvær

Ifølge Leo Komischke-Konnerup kombinerer efterskolen tre former for samvær, nemlig det strukturerende, det undervisende og det vejledende. Hverdagen er struktureret på en særlig måde, der undervises som del af en formel uddannelse, og så er der det vejledende samvær,

som skabes af det særlige forhold mellem lærer og elev, der kendetegner efterskolen.

“ Det er blevet et konkurrenceparameter, om man er motiveret, og de unge er meget optagede af, om de selv er en af dem, der har motivationen til at få en uddannelse ”

• Det strukturerende samvær

Når man spiser, sover og lærer på samme sted giver det helt særlige betingelser for læring. Efterskolen er et særligt univers, som eleverne skal passe ind i, men ifølge flere eksperter fungerer efterskoleformen netop godt for de unge, fordi de her har færre frie valg og mere faste rammer. ”Alle efterskoler har et introforløb på for eksempel 14 dage, hvor man lærer, hvordan man er og ikke er efterskoleelev. Eleverne bliver placeret sammen med en værelseskammerat, som de ikke selv har valgt. I vores undersøgelse fortæller eleverne, at de godt kan lide den tvang, der

Langtidsholdbar effekt

Hvert år vælger cirka 28.000 unge at tage på en af landets 263 efterskoler. Det har typisk en gavnlig effekt på deres videre uddannelsesforløb.

En undersøgelse af efterskoleelevernes uddannelsesforløb foretaget af Capacent Epinion i 2009 viser:

- At efterskoleopholdet øger sandsynligheden for, at eleverne fuldfører en ungdomsuddannelse uden afbrydelse.
- At de endvidere på langt sigt har større sandsynlighed for at påbegynde en videregående uddannelse end elever der ikke har gået på efterskole.
- At det har en positiv indvirkning på det gymnasiale karaktergennemsnit, hvis en ung person har afsluttet grundskolen på en efterskole.

Og nok så interessant: Undersøgelsen dokumenterer også, at efterskoleopholdet gør en positiv forskel for unge med en negativ social arv. Når man sammenligner unge fra hjem, hvor begge forældre er i beskæftigelse,

og unge fra hjem, hvor mindst en forælder er uden for beskæftigelse, er det forventeligt, at sidstnævnte vil klare sig dårligere i forhold til uddannelse og beskæftigelse. Capacent undersøgelsen konkluderer imidlertid, at dette ikke er tilfældet for elever, der har gået på efterskole, men derimod kun for folkeskoleelever. For efterskoleelever, der har mindst en forælder uden for beskæftigelse, gælder følgende således:

- De har ikke mindre sandsynlighed for at påbegynde en ungdomsuddannelse end unge fra hjem, hvor begge forældre er i beskæftigelse.
- De har ikke højere risiko for at afbryde en ungdomsuddannelse end unge fra hjem, hvor begge forældre er i beskæftigelse.
- De har ikke mindre sandsynlighed for at påbegynde en gymnasial uddannelse end unge fra hjem, hvor begge forældre er i beskæftigelse.

ligger i det,” siger Leo Komischke-Konnerup. Efterskolerne har også forstået, at frie valg ikke nødvendigvis er den mest farbare pædagogiske vej, siger han:

”Vi har fokuseret meget på frihed og ansvar for egen læring i pædagogikken. Men pædagogisk set er det helt galt, for læring er også et spørgsmål om nødvendighed. Efterskolerne har forstået, at man ikke lærer at

selv og sin mulige frihed.” Efterskolens succes med faste rammer peger på et vigtigt budskab i forhold til, hvad unge har brug for, mener Noemi Katznelson: ”I forhold til generel ungdomskultur fokuserer vi på, at unge gerne vil have mange valg. I forlængelse af den tankegang burde efterskolerne jo være en fiasko, for der kan man ikke træffe særlig mange valg. Men når de er en succes, siger det noget om, at unge har et behov for at få et frirum fra det at træffe valg – uden at man dermed kan slutte, at de unge generelt ikke er glade for at have valgmuligheder.”

“ Vi har fokuseret meget på frihed og ansvar for egen læring i pædagogikken. Men pædagogisk set er det helt galt, for læring er også et spørgsmål om nødvendighed

vælge ved at vælge. Man er nødt til først at udvikle evner, interesser osv., der sætter én i stand til at vælge. Man skal så at sige lære om sig

• Det vejledende samvær

Flere eksperter peger på, at der på efterskolen er særlig god plads til

ligeværdige relationer mellem generationerne, hvor de unge bruger lærerne som sparringspartnere i både faglige og personlige spørgsmål. Det gør vejledningen til en central del af efterskoledannelsen. Et eksempel er Brejning Efterskole, hvor eleverne får en professionel projektlederuddannelse, der ikke alene fokuserer på det faglige, men mindst lige så meget på den enkelte elevs personlige udvikling. Eleverne lærer at bruge en række projektstyringsværktøjer og lægge tidsplaner, kommunikationsplaner og evaluere et projekt. De får ansvaret for at arrangere events eller udvikle produkter. Ifølge forstander på Brejning Efterskole, Jette Rasmussen, har projektlederuddannelsen blandt andet den fordel, at forholdet mellem lærer og elev flytter sig over mod en vejleder-elev relation: ”Med projektlederuddannelsen bevæger vi os i

Case: iPhones og fællesskab giver ordblind unge nye muligheder

Farsø Efterskole bruger niveaudelt undervisning og it-hjælpemidler til at give ordblind unge motivationen tilbage

”Vores elever har som regel en lang række nederlag i bagagen, før de kommer op til os. Men vi samler en forholdsvis homogen gruppe af elever, og det giver os rigtig gode muligheder for at skræddersy undervisningen,” fortæller Søren Dolmer, der er viceforstander på Farsø Efterskole vest for Hobro. Som en af landets 21 efterskoler for ordblind tager de imod elever, der har store læsevanskeligheder, men gerne vil gennemføre folkeskolens afgangsprøve.

Skolen sætter bl.a. ind med niveaudelt undervisning og den særlige pædagogiske erfaring, der kommer af udelukkende at undervise ordblind elever. Derudover får eleverne mulighed for at bruge en række it-hjælpemidler. ”Vi er lige begyndt at bruge iPhones, som eleverne kan tale direkte til og sende materiale videre til deres computer som tekst. Nogle elever har faktisk prøvet at skrive dansk stil på den måde. Vi forsøger i det hele taget at kompensere for, at det ofte er afkodningen af tal og bogstaver på papir, eleverne har store problemer ved. De kan for eksempel få megen hjælp af en computer, som kan læse tekster op for dem,” siger Søren Dolmer.

Parat til verden udenfor

Stort set alle skolens elever består folkeskolens afgangsprøve i dansk og matematik. Et netop igangsat forskningsprojekt skal undersøge, i hvor høj grad eleverne fra landets ordblindeefterskoler gennemfører en ungdomsuddannelse. Tallene foreligger ikke endnu, men en optælling på Farsø Efterskole viser, at 35 ud af 36 elever fra skolens 10. klasse i 2011 gik i gang med en ungdomsuddannelse. For 27 af dem var der tale om en erhvervsfaglig uddannelse, mens otte startede på en gymnasial uddannelse. Ifølge Søren Dolmer er netop uddannelsesparathed en af de vigtigste mål for skolen: ”Det er generelt vores opfattelse, at eleverne kommer styrkede ud af et efterskoleophold og får mod på at gå i gang med en ungdomsuddannelse.”

Det bekræfter Annette Blendstrup, hvis søn Mikkel tog niende og tiende klasse på Farsø Efterskole. ”På efterskolen forstod de for alvor at undervise ham i de it-redskaber, der skulle hjælpe ham med læsevanskelighederne. Han kunne læse som en elev i 5.-6. klasse, da han kom på efterskolen, men på Farsø kom han op på et niveau, hvor han kunne bestå niende og tiende klasses afgangsprøver. Nu går han på teknisk skole og er ved at uddanne sig til mekaniker. Han har fået en lærerplads og har bestået den første eksamen med flotte karakter,” fortæller moderen. Hun oplever også, at Mikkel har gennemgået en stor personlig udvikling: ”Fra at vi havde en meget stille dreng, fik vi en, der stillede sig op foran 350 mennesker med et stand up show, han selv havde lavet. Han er bestemt blevet mere modig.”

høj grad over mod det vejledende samvær, og eleverne bliver i stand til selv at tage ansvar. De lærer selv at strukturere under kyndig vejledning fra voksne, der ikke er deres forældre. Man kan sige, at vi hjælper dem til selv at lære at motivere sig, og det er klart nemmere, når vi har dem i døgn drift.”

“ Med projektlederuddannelsen bevæger vi os i høj grad over mod det vejledende samvær, og eleverne bliver i stand til selv at tage ansvar. De lærer selv at strukturere under kyndig vejledning fra voksne, der ikke er deres forældre. Man kan sige, at vi hjælper dem til selv at lære at motivere sig, og det er klart nemmere, når vi har dem i døgn drift

• Det undervisende samvær

Motivationen for uddannelse bliver også fremelsket på efterskolen, fordi eleverne mange steder får mulighed for at dyrke et fagligt felt eller en interesse sammen med andre, der interesserer sig for det samme. Det kan være håndbold på Oure idræts-efterskole, teater på Askov, journalistik på Ryslinge – eller noget helt fjerde. I førnævnte undersøgelse pegede 71 pct. på, at de valgte at tage på efterskole for at dyrke egne interesser. Den motivation, som efterskolen kan være med til at fremelske, udspringer også af at det at tage på efterskole er et aktivt tilvalg. Der kan være et utal af grunde til, at man vælger efterskolen, men der er i alle tilfælde truffet et bevidst valg om at gøre noget andet end det obligatoriske.

Det generelt høje kompetence-niveau og engagement blandt ligesindede jævnaldrende, der har valgt samme profilfag, skaber hos mange efterskoleelever høje forventninger til både deres egne og kammeraternes performance inden for de traditionelle fag. Samtidig mødes de af lærere med specialistkompetencer

og tilpassede læringsrum.

Et eksempel er Nordborg Slot Efterskole, som tilbyder en særlig science linje, som er så efterspurgt, at der er venteliste, og tiltrækker unge med gode karakterer fra folkeskolen, som allerede har gjort sig seriøse overvejelser om at arbejde videre med naturfag. Her kommer elever ind fra hele landet og møder andre med samme interesse, og så har de pludselig et stærkt fællesskab. Eleverne får simpelthen et boost af at møde ligesindede.

Særlig indsats på specialområdet

Men at få styrket motivationen for læring er måske endnu vigtigere for den gruppe af svage unge, der er i fare for ikke at få en uddannelse. Blandt de eksperter og efterskoleforstandere, som Mandag Morgen har talt med, er der bred enighed om, at efterskolerne især løfter en vigtig opgave i forhold til bogligt svage unge. ”Det er lykkedes special-efterskolerne at skabe et ungdomspædagogisk tilbud. De er ikke bare socialpædagogiske opholdssteder, men skoler, hvor de unge virkelig lærer noget.” siger skoleforsker Leo Komischke-Konnerup. Han uddyber: ”Mange af de elever, der kommer på specialefterskole, har lært, at de ikke kan lære, og det er et alvorligt pædagogisk handicap. Efterskolerne skaber fællesskaber, der gør eleverne i stand til at lære, at de kan lære.” Når efterskolerne gør en forskel for bogligt svage unge, skyldes det blandt andet et større fokus på

“ Mange af de elever, der kommer på specialefterskole, har lært, at de ikke kan lære, og det er et alvorligt pædagogisk handicap

og her bliver eleverne hjulpet hen imod folkeskolens afgangsprøve med it-hjælpemidler og niveaudelt undervisning. ”Vores elever har ofte en lang række nederlag i bagagen, men her kommer de blandt ligesindede. Vi samler en forholdsvis homogen gruppe af elever, og det giver os rigtig gode muligheder for at skræddersy undervisningen,” siger Søren Dolmer, der er viceforstander på skolen. En optælling på Farsø Efterskole viser, at 35 ud af 36 elever fra skolens 10. klasse i 2011 gik i gang med en ungdomsuddannelse.

De eksperter, Mandag Morgen har talt med, peger dog også på, at efterskolerne skal blive endnu bedre til at påtage sig ansvaret for at tiltrække samfundets svageste og sikre en bred elevsammensætning. Troels Borring, der er formand i Efterskoleforeningen, understreger, at en af udfordringerne i forhold til at tiltrække de svageste elever er, at det skal være frivilligt, om man vil på efterskole. ”Derfor skal vi være bedre til at samarbejde med både folkeskoler, ungdomsuddannelser og kommuner, så det bliver helt klart for de unge, hvad vi kan tilbyde. Det forventes fra undervisningsministerens side, at vi spiller en afgørende rolle i forhold til de udsatte unge, og det ansvar vil vi gerne påtage os.”

Ifølge Troels Borring er både specialefterskolerne og de almene efterskoler indstillede på at påtage sig et socialt ansvar for, at også udsatte unge gøres uddannelsesparate.

Det kan ikke mindst ske gennem en øget indsats for at åbne elevernes øjne for mulighederne inden for de erhvervsrettede ungdomsuddannelser, og give dem vigtige forudsætninger for at kunne gennemføre en sådan uddannelse. Det vil være et væsentligt bidrag til et dansk læringsløb i en tid, hvor der bliver akut brug for faglært arbejdskraft.

Lær uddannelse af efterskolerne

Efterskolerne virker ud fra ganske særlige vilkår, der adskiller dem fra resten af uddannelsessystemet. Ikke

den praktiske dimension – som for eksempel når praktikforløb er en væsentlig del af et år i 10. klasse. Specialefterskolerne har også den fordel, at de ved at samle elever med nogenlunde de samme behov kan skræddersy deres tilbud til netop den gruppe. Det er Farsø Efterskole et godt eksempel på. Skolen er en af landets 21 efterskoler for ordblinde,

Case: Efterskoler er et laboratorium for undervisningseksport

Kinesiske skoler efterspørger danske undervisningsmetoder til at styrke elevernes innovationsevne. Efterskolen er et oplagt sted at eksperimentere med eksport af uddannelser, mener forstander.

På Odsherreds Efterskole gør de alvor af en gammel målsætning om at skabe eksport af danske uddannelser til Kina. For efterskolen er et meget velegnet laboratorium, når den danske måde at undervise på skal sættes på formel, mener forstander Tom Hagedorn. "Efterskolen er et afgrænset, eksperimentelt miljø, hvor vi har stor viden om de faktorer, der påvirker eleverne. Vi har et indgående kendskab til hver enkelt elev, vi har hurtige beslutningsprocesser og en høj omstillingsparathed," fortsætter han.

Vi hører hele tiden, at kineserne er ved at overhale os indenom. I Kina er produktionsomkostningerne lavere, og de kinesiske unge er efterhånden også bedre uddannede end de danske. Men på uddannelsesområdet har det danske system alligevel noget unikt at byde på, som kineserne mangler: Undervisningsmetoder, der skaber kreativitet og innovation. "Kineserne er rigtig gode til at dyrke eliten, men vi kan byde ind med undervisningsredskaber til gruppearbejde og kreative processer, som styrker elevernes evne til forhandling og debat," siger Tom Hagedorn.

Dansk-kinesisk undervisning

Odsherreds Efterskole har siden 2006 samarbejdet med bl.a. Learning Lab på DPU og et konsulentfirma om at udvikle eksportegnede pædagogiske værktøjer. Man har nu i samarbejde med Stenhus Kostskole og Gymnasium i Holbæk og læreruddannelsen på Professionshøjskolen Metropol dannet et konsortium, som gennem det næste halve år skal arbejde målrettet med at udvikle rådgivningsydelser, uddannelsesforløb, bøger, manualer, arbejdshæfter og e-læringsystemer, der kan medvirke til at gøre den danske uddannelsessektor til et eksporterhverv.

Arbejdet med at afdække de konkrete behov i Kina, finde de rigtige kinesiske samarbejdspartnere og få finansieringen på plads har stået på siden foråret 2009, og undervisere fra Odsherreds Efterskole og Professionshøjskolen Metropol har været på adskillige besøg i Kina – en indsats som også Udenrigsministeriets lokale Innovation Center Denmark er dybt involveret i. I foråret 2012 går besøget den anden vej, når Shanghais skolekommission kommer til Danmark for at besøge medlemmerne af konsortiet. Besøget forventes at bane vejen for en millionbevilling fra kommissionen, som skal finansiere et toårigt udviklingsprojekt i samarbejde med elitegymnasiet Datong High School i Shanghai. Målet er at udvikle metoder og undervisningsmodeller, der kombinerer det bedste fra den kinesiske og den danske tradition, og som via et dansk-kinesisk joint-venture samarbejde kan sælges til hele det kinesiske uddannelsessystem.

Der arbejdes både på at designe selvstændige projektfølber, som skal udvikle de studerendes innovative mindset gennem træning i bl.a. brainstorm, feedback og tilrettelæggelse af projekter, og kreative metoder, som lærere kan bruge i undervisningen til at få gang i samarbejdet og dialogen blandt eleverne. Derudover udvikles der eksemplariske undervisningsforløb inden for forskellige fagområder, hvor det minutløst beskrives, hvordan eleverne sidder, hvad læreren siger, hvordan udviklingen evalueres osv. "Det handler om at vi i Danmark bliver bevidste om, hvad vi helt præcis gør, når vi underviser, og omsætter det til produkter, der kan sælges. På den måde bliver vi også selv endnu bedre, til det vi gør," siger Tom Hagedorn.

desto mindre peger de eksperter, Mandag Morgen har talt med, på, at dele af efterskolens særlige form kan overføres til andre skoleformer. "Man kan undre sig over, at samfundet bruger en forfærdelig masse penge på efterskolerne, hvor man så gør sig en bunke erfaringer, der ikke bruges af de andre skoleformer," siger Leo Komischke-Konnerup. "Efterskolens form kan naturligvis ikke overføres til folkeskole og gymnasium, men grundstrukturen med det strukturerende, undervisende og vejledende samvær kan man godt lade sig inspirere af i andre skoleformer". Både folkeskolen og gymnasiet

“ Man kan undre sig over, at samfundet bruger en forfærdelig masse penge på efterskolerne, hvor man så gør sig en bunke erfaringer, der ikke bruges af de andre skoleformer ”

kan lære af efterskolerne ved også at have fokus på at skabe rammerne for andre former for samvær end undervisningen og styrke de aktiviteter, der har mere social karakter, eller hvor lærerens vejledende rolle styrkes. De øvrige uddannelser for unge kan også med fordel tage ved lære af efterskolerne, når det kommer til vigtigheden af interessefællesskaber og et særligt forhold mellem lærere og elever.

Folkeskolen og efterskolerne har naturligvis meget forskellige forudsætninger, idet folkeskolen skal kunne rumme alle, mens det langt fra er tilfældet for efterskolerne. Alligevel kan folkeskolen godt på nogle områder lære af efterskolerne, mener Anders Balle, formand for Skolelederforeningen, der repræsenterer skoleledere i folkeskolen. "Vi kunne godt arbejde med at have flere valgmuligheder, hvor eleverne kan vælge for eksempel praktiske fag eller musik ud fra interesse. En af efterskolernes helt store styrker er jo 10. klasse, hvor også unge, der faktisk har eksamenerne til at starte på

Case: Uddannet projektleder på efterskole

Brejning Efterskole har siden 2007 givet sine elever en professionel projektlederuddannelse, der styrker både deres personlige og faglige kompetencer.

"Jeg har lært, hvor jeg er god til at lede andre, og på hvilke områder, jeg skal blive bedre," siger Nikolaj Jespersen, der 16 år og går i 10. klasse på Brejning Efterskole ved Vejle Fjord. Ligesom skolens øvrige elever får han som en del af sit ophold en professionel projektlederuddannelse. I løbet af året har de unge 10 arbejdsdage, hvor de planlægger et projekt, 2 til 10 dage, hvor det udføres, og 2 eksamensdage. Der er langt fra tale om traditionelle skoleprojekter, men om konkrete projekter, der bliver ført ud i livet. Eleverne prøver kræfter med at arrangere for eksempel en udlandsrejse, Efterskolernes Dag eller fællesspisning for byens ældre. Undervejs lærer de at bruge en række centrale projektledelsesværktøjer og bliver samtidig trænet i at håndtere konflikter, sætte realistiske mål og nå dem til tiden.

"Vi vil gerne ruste eleverne til et liv, der kan være ret så kaotisk. Ved at lære dem projektledelse giver vi dem en mental model, som de kan bruge til at skabe struktur på tilværelsen. Det gælder både på det personlige og det faglige plan," siger Brejning Efterskoles forstander Jette Rasmussen. Eleverne vil gerne have ansvaret, forklarer hun: "Vi oplever, at der er en virkelig stor læringsmotivation i, at projekterne faktisk bliver til virkelighed. Meget skolearbejde starter og slutter på papiret, men når der som her reelt er 100 elever, der skal på udlandsrejse, 500 gæster på Efterskolernes Dag eller 100 ældre til spisning, så bliver teorierne virkelige, og det skaber mod på mere hos eleverne."

Værdien af skemaer

Projektværktøjerne inddrages løbende til forskellige opgaver i den almindelige undervisning. Nikolaj Jespersen har bl.a. brugt de nye værktøjer i forbindelse med en sundhedsdag på skolen. "Jeg stod for at koordinere og lave planer for ressourcer, tid og ansvar. Der er en del skemaer, som vi lærer at bruge. I starten kunne jeg ikke se, hvad jeg skulle bruge dem til, men de virker sindssygt godt, fordi de giver et stort overblik," siger han og fortsætter: "Det tror jeg helt klart, jeg kommer til at bruge, når jeg skal videre på HTX." Der er også gevinster på det personlige plan, fortæller Nikolaj Jespersen: "Jeg får virkelig testet mine grænser. På sundhedsdagen oplevede jeg, at jeg var god til at sætte noget improviseret rengøring i gang, mens det var svært for mig at skulle udarbejde en overordnet plan på papir. I det hele taget er det skriftlige en udfordring for mig, men her kan jeg samarbejde med andre, der så tager sig af det, de er gode til."

Brejning Efterskole er ved at få evalueret, hvordan tidligere elever bruger projektlederuddannelsen på deres ungdomsuddannelse. Ifølge Jette Rasmussen er de hidtidige tilbagemeldinger meget positive. Johanne Valbjørn Gydesen, der afsluttede niende klasse på Brejning Efterskole i 2009 og nu går i 3.g, fortæller, at projektlederuddannelsen både har givet hende gåpåmod og praktiske redskaber til at løse en opgave: "Jeg har fået øjnene op for, at hvis man får en idé, skal man føre den ud i livet. Det giver selvtillid, når man lykkes med et projekt, man selv har stablet på benene. I dag bruger jeg både de projektlederværktøjer, jeg har lært, i mit frivillige arbejde i Spejderhjælpen, og når jeg skal skrive opgave på gymnasiet. Så arbejder jeg først med ideudvikling og strukturering, før jeg går i gang med at skrive – og så forsøger jeg at bruge den feedback, jeg får, til at skrive en bedre opgave næste gang."

en ungdomsuddannelse, får et år til fordybelse, der sandsynligvis øger deres chancer for at gennemføre en ungdomsuddannelse. Efterskolernes succes viser, at rigtig mange gerne vil have den modning, der ligger i 10. klasse," siger han. Og Anders Balle mener, at man også i folkeskolen i højere grad kan bruge 10. klasse som et år, hvor man fordyber sig og bliver mere moden, så det bliver nemmere at nå målsætningen om de 95 pct. med en ungdomsuddannelse. Han understreger dog samtidig, at folkeskolen ikke skal konkurrere med efterskolen, men at de to institutioner bør samarbejde og supplere hinanden.

Det afgrænsede miljø, som en efterskole er, giver også en række udfordringer. Flere af de eksperter, Mandag Morgen har talt med, peger på, at når resten af uddannelses-

systemet ikke i tilstrækkelig grad får glæde af efterskolernes erfaringer, så skyldes det blandt andet også, at efterskolerne har lukket sig for meget om sig selv og undervurderet deres formidlingsopgave. Efterskolerne skal fortsætte bevægelsen mod i højere grad at se sig selv som en del af både en national og international sammenhæng, hvor de samarbejder med andre uddannelsesinstitutioner og dokumenterer deres særlige styrker.

Dannelse – en forudsætning for uddannelse

Efterskolen har med den nye regering fået politisk medvind, og den har særlig succes med at skabe unikke uddannelsesforløb, favne de svageste elever og skabe motivation for uddannelse. Men den har også et

stort ansvar for i endnu højere grad at favne bredden og kommunikere, hvorfor det bedre kan betale sig at lade de unge tage et år eller to på efterskole end at lade være. Men at sikre bredden handler også om at tiltrække flere elever med anden etnisk baggrund end dansk, at kunne rumme også de elever, der umiddelbart har svært ved at vænne sig til efterskoleformen, og om fortsat at tiltrække de ressourcestærke elever.

Efterskolens store udfordring i en tid, hvor der fokuseres meget på målbare kompetencer og på at få de unge igennem uddannelsessystemet så hurtigt som muligt, er at insistere på, at dannelse ikke er en luksus, men en forudsætning for uddannelse. Og at motivation for læring er essentielt for et nødvendigt dansk kompetenceløft.

© Mandag Morgen, januar 2012

Projektteam og redaktion:
Morten Fisker og Morten Hyllegaard

Journalist:
Signe Cain

Design og layout:
DahlDesign

Mandagmorgen

